

Η μετάνοια κατά την Παλαιά Διαθήκη (Μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Ιερεμίας)

/ [Πεμπτουσία](#)

1. Όλη η Παλαιά Διαθήκη, αδελφοί χριστιανοί, μιλάει για την μετάνοια. Γιατί η Παλαιά Διαθήκη μιλάει γενικά για την πτώση του ανθρώπου, για τα οδυνηρά αποτελέσματα της πτώσης και καλεί τους ανθρώπους να μετανοήσουν γι' αυτήν.

Ο Θεός από την αρχή καλεί σε μετάνοια τον πεπτωκότα Αδάμ λέγοντάς του, «Αδάμ που είσαι;» (Γεν. 3,9). Και τον φονιά πάλι τον Κάιν σε μετάνοια τον καλεί ο Θεός ρωτώντας τον, «Που είναι ο Άβελ, ο αδελφός σου;» (Γεν. 4,9).

Η βάση από την οποία ξεκινά η Παλαιά Διαθήκη το κήρυγμά της για μετάνοια είναι ο λόγος του Θεού που λέγεται από τον προφήτη Ιερεμία: «Γνώθι και ιδέ ότι πικρόν σοι το εγκαταλιπείν σε εμέ» (Ιερ. 2,19). Πραγματικά, αδελφοί, είναι πικρό, είναι πολύ πικρό το να εγκαταλείψουμε τον Θεό! Μας παιδεύει και μας ελέγχει η αποστασία μας από τον Θεό. «Παιδεύσει σε η αποστασία σου και η κακία σου ελέγξει σε», μας λέγει πάλι ο προφήτης Ιερεμίας (2,19). Το δε πικρό και το βαρύ της αμαρτίας παριστάνεται δυνατά στην Παλαιά Διαθήκη, αφού μας λέγει ότι φθάνει μέχρι την τέταρτη γενεά (Εξ. 20,5).

2. Η ίδια όμως η Παλαιά Διαθήκη μας λέγει να μην υπερβάλλουμε την αμαρτία, ώστε να την παριστάνουμε ότι νικάει την μετάνοια. Όχι! Η μετάνοια νικάει την αμαρτία. Ας το προσέξουμε αυτό, αδελφοί, γιατί αυτό τελικά ήταν το αμάρτημα του Κάιν. Ο Κάιν ταραχθήκε για την αμαρτία που έκανε, απογοητεύθηκε και είπε: *«Μείζων η αμαρτία μου του αφεθῆναι με»* (Γεν. 4,13). Δηλαδή, «η αμαρτία μου είναι πολύ μεγάλη, ώστε να μη μπορεί να συγχωρεθεί». Αντίθετα όμως ο Θεός λέει στον θλιμμένο Κάιν να ησυχάσει. Ακούστε γλυκό λόγο του Θεού, αγαπητοί αδελφοί: *«Ἥμαρτες; Ησύχασον»*(Γεν. 4,7), λέει ο Θεός στον Κάιν. Όταν, λοιπόν, αμαρτάνουμε και ταρασσόμαστε έπειτα για την αμαρτία μας, ας θυμούμαστε αυτόν τον παρήγορο λόγο του Θεού: *«Ἥμαρτες; Ησύχασον»!*

3. Και τώρα, χριστιανοί μου, θέλω να σας πω τι είναι μετάνοια κατά την Παλαιά Διαθήκη. Μετάνοια κατά πρώτον είναι η ομολογία της αμαρτίας μας. Η ομολογία όμως αυτή να μην είναι μια απλή παραδοχή ότι αμαρτήσαμε, αλλά να είναι ομολογία της αμαρτωλότητός μας με συντεντριμμένη καρδιά, όπως το λέει ο Ψαλμωδός του περιφήμου 50ου Ψαλμού της μετανοίας: *«Την ανομία μου - λέγει - εγώ γινώσκω και η αμαρτία μου ενώπιόν μου εστι διαπαντός»* (στιχ. 5). Το πρώτο, λοιπόν, βήμα της μετάνοιας είναι η παραδοχή της αμαρτωλότητός μας. Το, *«την ανομίαν μου εγώ γινώσκω»*. Αλλά είναι και το ότι σκέπτομαι συνέχεια την αμαρτία μου και πονώ γι' αυτήν και θέλω να απαλλαγώ απ' αυτήν· είναι το *«η αμαρτία μου ενώπιόν μου εστι διαπαντός»*. *«Τίποτε άλλο- λέει ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας -δεν προσελκύει το έλεος του Δεσπότη, όσο η ομολογία της αμαρτίας μας»* (MPG 69,1088). Και ο Χρυσόστομος λέγει: *«Ἥμαρτες; Μη απογνώς, αλλά είσελθε εις την Εκκλησίαν και ειπέ τω Θεώ ότι ημάρτηκα. Ειπέ την αμαρτίαν, ίνα λύσης την αμαρτίαν»*.

Και ο προφήτης Ησαΐας μας συμβουλεύει: «Λέγε συ τας ανομίας σου πρώτος, ίνα δικαιωθείς» (Ησ. 43,26).

Για βεβαίωση των παραπάνω λόγων του ο άγιος Χρυσόστομος λέγει δύο παραδείγματα από την Αγία Γραφή, από την Παλαιά Διαθήκη και τα δυό. Ενός που ομολόγησε με συντριβή την αμαρτία του και δικαιώθηκε και ενός που δεν ομολόγησε την αμαρτία του και γι' αυτό κατακρίθηκε. Ο ένας είναι ο Δαυίδ που διέπραξε και μοιχεία και φόνο. Αλλά όταν ο προφήτης Νάθαν του μίλησε για τις αμαρτίες του, αυτός είπε, «*Ἥμαρτον τω Κυρίω*». Και ο Νάθαν αμέσως τον βεβαίωσε ότι, «*Κύριος αφήκε το αμάρτημά σου*» (Β' Βασ. 12,13). Ο άλλος - αντίθετο παράδειγμα αυτό - είναι ο φονιάς Κάιν, που δεν ομολόγησε την αμαρτία του, γι' αυτό και κατακρίθηκε από τον Θεό. Όταν ο Θεός, ελκύοντάς τον σε μετάνοια, τον ερώτησε, «*που είναι ο Άβελ ο αδελφός σου;*», αυτός με αυθάδεια απάντησε: «*Δεν ξέρω· μήπως εγώ είμαι φύλακας του αδελφού μου;*». Γι' αυτό και ο Θεός τον τιμώρησε με την τιμωρία, «*στενάζοντας και τρέμοντας θα περνάς την ζωή σου*» (Γεν. 4,9-12).*

4. Πρώτον βήμα, λοιπόν, για την μετάνοια είναι, είπαμε, η ομολογία της αμαρτίας μας. Αλλά είπαμε ακόμη ότι αυτή η ομολογία πρέπει να γίνεται με συντριβή καρδιάς, με απόφαση για αλλαγή ζωής. Θα αναφέρω μια μικρή περικοπή του προφήτου Ωσηέ για το πως πρέπει να είναι η αληθινή μετάνοια.

Ο προφήτης λέγει:

«Γύρισε Ισραήλ προς τον Γιαχβέ,

γιατί έπεσες, λόγω της αμαρτίας σου.

Λάβετε μαζί σας λόγους

και γυρίσατε προς τον Γιαχβέ» (Ωσ. 14,2-3).

Τι σημαίνει εκείνη η περίεργη φράση «*λάβετε μαζί σας λόγους*»; Σημαίνει «*πάρτε αποφάσεις*» για αλλαγή ζωής, για μια καινούργια πια πορεία ζωής. Η μετάνοια, κατά την Παλαιά Διαθήκη, σημαίνει ολοκάρδια επιστροφή στον Θεό, όπως το λέει και η λέξη, που δηλώνει στροφή του νου («*μετά-νοια*»). Όταν δε λέγει «*νου*» η Αγία Γραφή εννοεί όλο το εσωτερικό είναι του ανθρώπου, που αλλού το λέει «*καρδιά*». Γι' αυτό και ο Ιερεμίας, αλλά και ο Ησαΐας ενωρίτερα, κηρύττουν την μετάνοια στον λαό με το δυνατό ρήμα «*σουμπ*», που σημαίνει ακριβώς την στροφή όλου του ψυχικού μας κόσμου στον Θεό.

Επειδή δε έτσι θέλουν την μετάνοια οι προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης, ως

αλλαγή καρδιάς, γι' αυτό και απορρίπτουν την επιφανειακή μετάνοια που γίνεται από ανάγκη, με αιτία κάποια συμφορά (βλ. Ωσ. 5,15-6,4).

5. Δεν βλέπουν όμως οι προφήτες την σωστή μετάνοια του λαού, παρά τα καυστικά τους κηρύγματα με το δυνατό ρήμα «σουμπ». Το περί μετανοίας κήρυγμα των προφητών σκόνταφτε στην πεισματική εμμονή του λαού στην αμαρτία. Στο κήρυγμα του Ιερεμίου για να επιστρέψουν στον αληθινό Θεό αρνούμενοι την αμαρτία, ο λαός απαντούσε με αυθάδεια: *«Όχι, όχι δεν θέλω. Αγαπώ τους εραστές μου (= τα είδωλα) και πίσω από αυτούς θα τρέχω»* (Ιερ. 2,25). Και ο προφήτης με πόνο διαπιστώνει το αμετανόητο του λαού: *«Δεν μπορεί να επιστρέψουν - λέγει - σαν τους ίππους που ορμούν στην μάχη»* (Ιερ. 8,6). Η αμετανοησία αυτή του λαού ερμηνεύεται από το ότι η αμαρτία εισχώρησε βαθιά στην ψυχή του, τον κυρίεψε ολόκληρο, και νάρκωσε την βούλησή του για το καλό. Ο άνθρωπος σ' αυτή την κατάσταση δεν μπορεί να απαλλαγεί από την αμαρτία *«όπως ο Αιθίοπας δεν μπορεί να αλλάξει το δέρμα του και η πάρδαλη το χρώμα της»*, λέγει ο Ιερεμίας (13,23). Στην κατάσταση αυτή η αμαρτία έγινε ανάγκη στον άνθρωπο, ο οποίος έγινε δούλος της και εκτελεί τις ορέξεις της. Πως τώρα θα κατανικηθεί η αμαρτία; Η Παλαιά Διαθήκη στο σημείο αυτό, αγαπητοί μου, διατυπώνει την περί προόδου της αμαρτίας διδασκαλία. Κατά την διδασκαλία αυτή όταν η αμαρτία κυριεύσει τον άνθρωπο επεμβαίνει ο Θεός, ο οποίος επιφέρει την πύρωση, ώστε με την τέλεια επικράτηση της αμαρτίας να νικηθεί η αμαρτία. Η αμαρτία δε τώρα κατανικάται όχι με την επιστροφή του ανθρώπου, αλλά με θαύμα Θεού, με την αποστολή του Μεσσία. Και πραγματικά ο Μεσσίας Ιησούς Χριστός, που ενίκησε την αμαρτία, ήλθε όταν η αμαρτία έγινε περισσότερο αμαρτία, *«καθ' υπερβολήν αμαρτωλός»*, όπως λέγει ο απόστολος Παύλος (Ρωμ. 7,33. Βλ. και 11,23).

6. Όμως, παρά την δύναμη της αμαρτίας, η Παλαιά Διαθήκη μας παρουσιάζει δυνατές προσωπικότητες, που αρχίζουν τον αγώνα κατά της αμαρτίας και αποβαίνουν νικητές της. Μια τέτοια προσωπικότητα είναι ο συνθέτης του Ψαλμ. 31. Κάποτε ο ποιητής αυτός δεν νοιαζόταν για την αμαρτία του, δεν την εξομολογείτο, αλλά την κατέπνιγε μέσα του. Ένοιωθε όμως μέσα του ένα μαρτύριο, ένα κομμάτιασμα ψυχής. Με λίγα λόγια περιγράφει ο ποιητής το μαρτύριό του αυτό λέγοντας: *«Ότι εσίγησα (= δεν εξομολογείτο, δηλαδή, την αμαρτία του) επαλαιώθη τα οστά μου από του κράζειν με όλην την ημέραν»* (στιχ. 7). Αλλά σε μια στιγμή, ευλογημένη στιγμή της ζωής του, ο ψαλμωδός πήρε την απόφαση να μετανοήσει και να εξομολογηθεί την αμαρτία του, για να απαλλαγεί απ' αυτήν. Λέγει: *«Την αμαρτία μου εγνώρισα και την ανομίαν μου ουκ εκάλυψα. Είπα: Εξαγορεύσω κατ' εμού την ανομίαν μου τω Κυρίω»*. Πόσο δυνατό είναι αυτό το «είπα»! Απόφαση για μια νέα ζωή χωρίς την αμαρτία!

Στον σκληρό αγώνα κατά της αμαρτίας ο άνθρωπος έχει ανάγκη από την θεία βοήθεια, από την Χάρη του Θεού. Γι' αυτό και ο άλλος ψαλμωδός της μετανοίας λέγει προς τον Θεό: *«Το πνεύμα σου το Άγιον μη αντανέλης απ' εμού»* (Ψαλμ. 50,13). Αγωνιζόμενος ο άνθρωπος κατά της αμαρτίας του γεννιέται η επιθυμία για ένα καινούργιο κόσμο μέσα του, για μια νέα καρδιά, που δεν θα κλίνει πια στο κακό, αλλά σταθερά θα επιθυμεί το καλό. Είναι ο αθάνατος στίχος του 50ου ψαλμού: *«Καρδίαν καθαράν κτίσον εν εμοί ο Θεός και πνεύμα ευθές εγκαίνισον εν τοις εγκάτοις μου»* (στιχ. 12)!

Τέλος, όταν ο μετανοημένος άνθρωπος πετύχει την αναγέννησή του, την απόκτηση της καθαρής καρδιάς, στρέφει παρήγορα τα βλέμματά του σ' όσους βρίσκονται στην δική του πρώτη θλιβερή κατάσταση και θέλει να γίνει ιεραπόστολος σ' αυτούς, για να χαρούν και αυτοί την δική του χαρά της λυτρώσεως από την αμαρτία. Είναι αυτό που λέγει ο συνθέτης του 50ου ψαλμού: *«Διδάξω ανόμους τας οδούς σου και ασεβείς επί σε επιστρέψουσιν»*(στιχ. 15).

Κύριε Ιησού Χριστέ αμαρτήσαμε. Δος μας ειλικρινή μετάνοια και ελέησέ μας.